

DETEKTIV ZA NADZOR BOLNIŠKEGA STAŽA?

Kadar se delodajalec odloči za nadzor bolniškega staleža, hitro trči ob pravico do zasebnosti.

| Jure Srhoj

Povprečno je dnevno v Sloveniji na bolniškem staležu 35 tisoč delavcev, povprečna dolžina bolniške odsotnosti pa se giblje med 12 in 14 dnevi. Večji del odsotnosti gre v breme delodajalca (odsotnosti do 30 do 120 dni v koledarskem letu na posameznika), manjši del pa gre v breme Zavoda za zdravstveno zavarovanje, to so bolniške odsotnosti nad 30 dni oziroma nad 120 delovnih dni v koledarskem letu pri posameznem delavcu. Glede na visoke odstotke bolniškega staleža v Sloveniji je zanimiva misel, ki jo je pred mnogimi leti izrekel profesor **dr. Samo Modic**: »Priznam tri odstotke bolniške na račun bolnih in še tri odstotke na račun socializma, vse kar je več, naj si delodajalec pripiše sam sebi.«

Raziskave kažejo, da bolniška odsotnost ni le zdravstveni problem, temveč da na delavčev odločitev, da se napoti k zdravniku in da gre na bolniško, vplivajo številni dejavniki, pri katerih zdravstveno stanje ni

med prvimi. Razlogi za bolniško odsotnost so poleg dejanske bolezni predvsem preobremenjenost, nezadovoljstvo na delovnem mestu, nizka materialna in nematerialna motivacija za delo. Delodajalci na drugi strani večkrat podarjajo, da so pod pritiskom tržnih razmer in zaradi doseganja čim boljših poslovnih rezultatov večkrat 'prisiljeni' zanemariti potrebe delavcev in v ospredje postaviti učinkovitost, kar pa ima kratkoročno in dolgoročno zelo visoko ceno.

»Trije odstotki bolniške 'pripadajo' boleznim, trije socializmu, ostalo naj delodajalec pripiše sebi.«

Zelo drag pa je tudi bolniški stalež. Stroški bolniške odsotnosti ponavadi presegajo 1,5 odstotka bruto plače odsotnega delavca. Večkrat je potrebno zaradi odsotnosti organizirati delo v obliki nadurnega dela,

IZ PRAKSE

Gregor Cerar, pravni svetovalec pri Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

V ZSSS se ob zastopanju naših članov večkrat srečujemo z domnevnimi kršitvami bolniškega staleža. Delodajalci v večini primerov navajajo, da naj bi delavec ne spoštoval navodil pristojnega zdravnika v času odsotnosti z dela zaradi bolezni v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih. Glede na to, da je izredna odpoved pogodbe o zaposlitvi skrajni ukrep, mora delodajalec nesporno dokazati delavčev krivdo. V ogromno primerih se dogaja, da je o obdolitvi nemogoče presojati ali so sploh podani razlogi za izredno odpoved. V skladu s Pravili obveznega zdravstvenega zavarovanja morajo izvajalci nadzora ugotavljati, ali je ravnanje zavarovanca v skladu z navodili osebnega zdravnika oziroma imenovanega zdravnika ali zdravstvene komisije. Prav tako izvajalci laične kontrole nimajo pravice vpogleda v medicinsko dokumentacijo, saj gre za varstvo osebnih podatkov bolnikov.

Za vse, ki se znajdejo v situaciji, ko se preverja bolniški stalež zaposlenih, je izredno pomembno dejstvo, da bolniške staleže lahko

preverja detektiv na podlagi pogodbe in pooblastila naročnika. Svoje delo mora opravljati v skladu z Zakonom o detektivski dejavnosti. Ob kontaktu z osebo, ki jo preverja, se je dolžan predstaviti, pokazati službeni izkaznico in opozoriti, da oseba podaja informacije prostovoljno. Varnostne službe nimajo zakonske podlage za preverjanje bolniških staležev. Enako velja za posebej pooblaščen delavce s strani delodajalca, ki naj bi preverjali bolniški stalež.

Velja poudariti dejstvo, da krivde delavca v nobenem primeru delodajalec ne more ugotavljati brez predhodno obveznega postopka. Delodajalec mora po samem preverjanju bolniškega staleža z detektivom pri imenovanem zdravniku na Zavodu za zdravstveno zavarovanje zahtevati vpogled v kartoteko bolnika in le ustrezen odgovor s strani zdravnika je tisto dejstvo, na podlagi katerega se lahko ugotovi ali je delavec dejansko kršil navodila zdravnika in posledično s tem kršil bolniški stalež. Brez ustreznega mnenja zdravnika, delavca v principu delodajalec sploh ne more obravnavati, saj ne razpolaga niti z ustrežno dokumentacijo niti ni delodajalec kompetenten, da odloča o tem, ali je bil bolniški stalež kršen ali ne. ■

Damjan Kos, direktor sektorja za informiranje in odnose z javnostjo, Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS) izvaja laično kontrolo začasne nezmožnosti, pri kateri gre nadomestilo plače v breme obveznega zdravstvenega zavarovanja. Laično kontrolo naroči za vsak primer posebej imenovani zdravnik ZZZS. Kadar prejmemo prijave (anonimne, s strani delodajalcev...), jih posredujemo imenovanemu zdravniku ZZZS, ki naroči kontrolo. Laični kontrolor, ki je delavec ZZZS, ob obiskih zavarovancev na naslovu, kamor jim je bila vročena zadnja odločba, ugotavlja, ali je ravnanje zavarovanca v skladu z navodili osebnega zdravnika, imenovanega zdravnika ZZZS oziroma zdravstvene komisije ZZZS. Kontrolor nima pravice vpogleda v medicinsko dokumentacijo in niti nima informacij o vzrokih za začasno nezmožnost za delo, ima le podatek o zdravnikovih navodilih za ravnanje zavarovanca v času, ko ta za delo ni zmožen. Glede na dano navodilo kontrolor z obiskom na domu laično presodi spoštova-

študentskega dela ali na drugi način, ki seveda ni poceni. Poenostavljen primer nam pokaže, da družba s sto zaposlenimi, ki prejema povprečno slovensko bruto plačo 1.364,53 evrov (podatek za mesec junij 2008) bi pet odstotno odsotnost zaradi bolniške, na leto stala vsaj 122.807,00 evrov. Izračun je seveda poenostavljen in približan, vendar so ob navedenem primeru stroški prej višji kot nižji.

Snemanje delavcev na bolniškem staležu

Delodajalci v zadnjem obdobju ta ukrep pogosto uporabljajo, kljub temu da prinaša zgoljčasne in zelo kratkoročne rezultate. Preden se odločijo zanj, je potrebna predpriprava: seznanitev zaposlenih, razprave s sindikatom oziroma svetom delavcev, sprejem ustreznega internega akta.

Opozoriti je treba na spornost fotografiranja in snemanja delavcev v bolniškem staležu. Kazenski zakonik namreč določa, da kdor neupravičeno slikovno snema ali naredi slikovni posnetek drugega ali njegovih prostorov brez njegove privolitve in pri tem občutno poseže v njegovo zasebnost. Kdor pa takšno snemanje neposredno prenaša tretji osebi ali ji takšen posnetek prikazuje ali ji kako drugače omogoči, da se z njim neposredno seznanijo, se kaznuje z denarno kaznijo ali z zaporom do enega leta. Pri tem varovanju osebnih podatkov in pravic iz delovnega razmerja v povezavi s fotografiranjem in snemanjem ni povsem enotnih stališč in sodne prakse. Zato je izredno koristno, da ima delodajalec sprejeta ustrezna pravila oziroma interni akt, usklajen s sindikatom, svetom delavcev oziroma zaposlenimi ter da tudi v primeru nadzora angažira bodisi lastne zaposlene bodisi detektivsko agencijo z ustrezno licenco. Posledica nadzora bolniškega staleža je tudi izredna odpoved, ki jo delodajalec lahko uporabi, če dela v času odsotnosti z dela zaradi

bolezni ali poškodbe, ne spoštuje navodil pristojnega zdravnika oz. zdravniške komisije, če v tem času opravlja pridobitno delo ali če brez odobritve zdravnikov odpotuje iz kraja svojega bivanja. V primeru izredne odpovedi teče odpovedni rok z dnem vročitve, v primeru drugih odpovednih razlogov pa z naslednjim dnem po vročitvi. Delavcu, ki mu je med trajanjem bolniške odsotnosti prenehalo delavno razmerje, mu pripada denarno nadomestilo plače še za največ 30 dni začasne nezmožnosti za delo po prenehanju delovnega razmerja. V primeru, da je delavec na bolniški zaradi poškodbe pri delu ali poklicne bolezni, mu pripada nadomestilo plače, dokler ni spet zmožen za delo.

V primeru, da se delodajalec ne strinja z oceno osebnega zdravnika glede zavarovančeve začasne nezmožnosti za delo, lahko v treh delovnih dneh zahteva njeno presojo pri imenovanem zdravniku Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. V primeru, da se delodajalec ne strinja z odločbo imenovanega zdravnika zavoda, ki je odločbo izdal se lahko v roku 3 delovnih dneh po prejemu pritoži zoper odločbo imenovanega zdravnika, ki jo obravnava komisija Zavoda za zdravstveno zavarovanje. V primeru, da se delodajalec z odločbo komisije ne strinja, lahko vložijo tožbo pri delavnem in socialnem sodišču.

Delodajalci morajo natančno analizirati vzroke za bolezni, zadovoljstvo zaposlenih, stile vodenja, organizacijsko kulturo pa tudi odnos do bolniške odsotnosti med zaposlenimi. Splošno znano, je da nekateri posamezniki odklonitev odobritve dopusta kompenzirajo z bolniško in s tem zlorablajo to pravico. ■

Jure Srboj je samostojni svetovalec na področju delovnega prava, kadrovskih zadev in socialnega dialoga pri Poslovno svetovanje Jure Srboj s.p.

IZ PRAKSE

nje danih navodil s strani zavarovanca. Svoja opažanja kontrolor zapiše v zapisnik o opravljeni laični kontroli, ki ga podpiše tudi nadzirani zavarovanec, kadar je doma. ZZZS v zvezi z izvajanjem takšne laične kontrole ni prejel še nobene pritožbe zavarovanca (od leta 1996 dalje). Zapisnik o opravljeni laični kontroli kontrolor posreduje imenovanemu zdravniku ZZZS, ki skladnost zavarovančevega ravnanja z danimi navodili presodi s strokovnega (medicinskega) vidika. Pravna posledica kršenja danih navodil je zadržanje oziroma odvzem nadomestila plače, kadar zavarovanec v času začasne nezmožnosti za delo opravlja pridobitno dejavnost. ■

Ocene kršitev s strani laičnega kontrolorja po letih

2007	11,7 odstotkov
2006	12,7 odstotkov
2005	11,3 odstotkov
2004	13 odstotkov
2003	16 odstotkov
2002	14,9 odstotkov

Vir: ZZZS

Nina Globočnik, vodja pravne službe na Gospodarski zbornici Slovenije

Na podlagi določb Zakona o delovnih razmerjih je delodajalec ali od njega pooblaščen oseba tista, ki ima pravico izvajati nadzor bolniškega staleža. Ker pa je slednje, zlasti v manjših kolektivih, lahko izredno neprijetna zadeva, tako za nadziranega, kot za njegove sodelavce, se v praksi priporoča najem zunanje izvajalca. Pri tem je opozoriti, da mora biti zunanji izvajalec v skladu z Zakonom o detektivski dejavnosti registriran za izvajanje takšne dejavnosti, poleg tega pa mora imeti za izvajanje nadzora nad morebitnimi zlorabami odsotnosti tudi ustrezno licenco, ki mu jo izda Detektivska zbornica. Detektiv sme pridobivati informacije na podlagi pisne pogodbe o opravljanju detektivske storitve za stranko in njenega pisnega pooblastila, iz katerega je razvidno področje zbiranja informacij, namen zbiranja informacij in obseg danega pooblastila.

Detektiv sme pridobivati informacije neposredno od osebe, na katero se podatki

nanašajo, lahko pa tudi od drugih oseb, ki imajo podatke in so jih pripravljene dati prostovoljno, in iz sredstev javnega obveščanja, in sicer le o okoliščinah, ki jih zakon izrecno našteva. Zakon o detektivski dejavnosti določa, da lahko detektiv med drugim zbira tudi informacije o zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe.

Delodajalec ali od njega pooblaščen oseba ima brez soglasja delavca pravico do pridobivanja podatkov o navodilih delavcu s strani pristojnega zdravnika oziroma pristojne zdravniške komisije, nima pa pravice do pridobivanja podatkov v zvezi z delavčevim zdravstvenim stanjem. Za nadzor lahko delodajalec pooblasti notranjega ali zunanje izvajalca, pri čemer pa je poudariti, da mora zunanji izvajalec imeti za to registrirano takšno dejavnost, poleg tega pa mora imeti za izvajanje nadzora nad morebitnimi zlorabami odsotnosti tudi ustrezno licenco, ki mu jo izda Detektivska zbornica. ■